

שיעורי הרב דקהילתנו הק'
הגאון רבי בצלאל וקסלשטיין שליט"א

פרשת בשלה, שנה ב'

גליון לא

מלאכת החשבה

שמחה של מצוה

והיינו דכתיב "עד יעבור עמך ה'", עד יעבור עם זו קניית, תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", דאחרי העליה השניה שזכו לאר"י על ידי קנינו של הקב"ה, שידעו שהם קניין של הקב"ה והכל מוכחו, אז קבלנו את אר"י "בהר נחלתך", כנחלה שאינה פוסקת לעולם, דבכהאי גוונא הקדושה קבועה ללא הפסקה.

השמחה של הבוטח בה' הסומך על כוחו חי תמיד בספיקות, ואינו יודע אם יצליח במזימותיו ובפעולותיו, וזה מביאו לידי דאגה ועצבות, ואילו הבוטח בה' חי בשמחה תמיד, כי הוא יודע שהכל לטובה, ולכן אמרו בני ישראל שירה מתוך שמחה בקריאת ים סוף, מפני שהאמינו בה' ובמשה עבדו, והשליכו כל ידם על הקב"ה, ולכן לא היה להם עצבות כלל.

וכפי שביאר הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע בקול שמחה דברי המדרש (שמו"ר פרשה כג, ד) "אז ישיר משה, הדא הוא דכתיב, פיה פתחה בחכמה", וקשה מה השיכות של פסוק זה דוקא לשירה, והתירוץ שהפסוק צריך ישוב שצריך להבין, איך שייך לומר "פיה פתחה בחכמה" והלא כשפותח את הפה עדיין אי אפשר לדעת אם הוא עתיד לדבר דברי חכמה או לא, ואיך א"כ אמר "בחכמה", רק כיון ש"ישיר משה" מתוך שמחה הרי זה גופא החכמה, ומיד בפתיחת פיו ניכרת חכמתו שהשמחה ניכרת על פניו של האדם עוד לפני שישומעים את דבריו.

ומצאנו בגמ' (ערכין יא:) דילפינן מהפסוק "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וטוב לבב" שצריך לשיר בביהמ"ק, דאיזה היא עבודה שבשמחה וטוב לבב הוי אומר זו השירה, ומכאן שעיקר השירה זה השמחה. ואולי מהאי טעמא אומרים שירת הים כל יום בתפילה, כי אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה של מצוה, וע"י השירה מתעוררים לשמחה בעת התפילה.

שמחה מביאה חיים

מפורסמים דברי המדרש (מכילתא שירה פרשה א) "שר משה אין כתיב כאן אלא אז ישיר משה, נמצינו למדין תחיית המתים מן התורה", וצריך להבין מדוע נטמן ברמז ענין תחיית המתים דוקא בשירת הים, מה ענין זה לזה.

בין קדושה ראשונה לשניה

בשירת הים כתיב (טו, טז) "עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קניית", ובגמרא (ברכות ד.) דריש מדכתיב פעמים "עד יעבור", שבא לרמז על עלייתם של ישראל לאר"י בימי יהושע ועלייתם השניה בימי עזרא.

פסק הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ו הט"ז) דקדושה ראשונה שנתקדשה אר"י בימי יהושע קידשה רק לשעתה [בזמן שביהמ"ק היה קיים] ולא קידשה לעת"ל [לכן בתקופת 70 שנות גלות בבל לא היתה קדושה בארץ]. ואילו קדושה שניה שנתקדשה בימי עזרא קידשה לעתיד לבוא.

ומבאר הרמב"ם טעמא דמילתא, דקדושה ראשונה נעשתה ע"י כיבוש, וכיון שבטל הכיבוש בטלה הקדושה, משא"כ קדושה שניה שלא נכבש הארץ ע"י ישראל, אלא שהפרסיים נתנו רשות לישראל להשתקע שם, נמצא שקנו את הארץ ע"י חזקה, כי עצם ישיבת בני ישראל זה חזקה, לכן כשחזרו הרומאים לכבוש הארץ לא נתבטלה הקדושה [כי הכיבוש הפסיק על ידי הכיבוש של העכו"ם, אבל המגורים של בני" בארץ לא הפסיק].

והקשה ה'כסף משנה' קושא קשה כברזל, דהא גם בכיבוש ע"י יהושע היו לישראל חזקה בארץ, וא"כ הגם שנתבטל הכיבוש לא תתבטל החזקה, ותישאר הקדושה בארץ ישראל, והרבה תירוצים נאמרו בזה ואכמ"ל.

כיבוש או חזקה

ובדרך דרוש יש לומר, שהקונה ע"י כיבוש סומך על כוחו ועוצם ידו, שהרי בגבורתו גירש את האויב והתיישב בארץ, וכיון שכוחו של אדם מוגבל לכן מתבטל הקדושה כשמתבטל כח הכיבוש, אבל בעלייה שניה עם עזרא שידעו שהם תחת שלטון הפרסים שלא סמכו אלא על כוחו של הקב"ה שאינה מוגבלת, וכל מה שהתיישבו והיה להם חזקה בארץ היה במה שקיבלו מה', וידעו שהעוז והגבורה לחי עולמים, על כן נשארה קדושה זו לנצח, מפני שכוחו של הקב"ה נצחית ואינה פוסקת לעולם.

ובזה מובן דברי הרמב"ם, דאע"פ שהיה להם חזקה גם בכיבוש הראשון מכל מקום עיקר החסרון במה שהיה להם גם כיבוש, משא"כ בעלייה שניה לא כבשו כלל.

* תחת אחד השיחים אמר אחד מגדולי ראשי הישיבות להרבי ה'פני מנחם' זי"ע, שאי אפשר לבנות ישיבה ע"י תפילות ודמעות, רק צריך לעשות "למעשה", לקבץ ממון ולמצוא מקום וכיו"ב, נענה הרבי זצ"ל והשיב "אדרבה, נאר מיט טרערען בוים מען אי ישיבה!", רק עם דמעות אפשר לבנות ישיבה, וזה הרבה יותר חשוב מהפעולות הגשמיים שצריכים לסדר עבור הקמת בנין הישיבה.

שהכל מהשי"ת לא חסר לו מאומה, ואמרו במדרש (מכילתא בשלח פרשה ו) "גדולה אמונה לפני הקב"ה שבשכר אמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה".

וכפי שביאר ה'שפת אמת' (שנת תר"ד נד"ה בענין) דכשם שבתחילת השעבוד נסתמו עיניהם [זה המחשה] ולבם [זה ההרגשה] של ישראל מקושי השעבוד, ולכן פרשת ויחי סתומה, הכי נמי כשנפתחו העינים והלב ע"י השירה אזי יש שורות מרווחות בכתיבת השירה, אריח על גבי לבינה, כי אין הסתר המעכב בעדו. והגם שאין המצב משתנה ואינו ניצול מן הצרה, מכל מקום מסתכל על מצבו באופן שונה לגמרי, כמו שמביא ה'שפת אמת' (פרשת נצבים שנת תר"מ ד"ה בפסוק) בשם מרן הבעש"ט הק' זי"ע, "מן המיצר קראתי י-ה", שאם האדם קורא להקב"ה אז המיצר עצמו נעשה "מרחב", כי לבו מתרחב ומתחיל לשמוח, ואין המיצר והצרה משפיעים עליו כל כך, כי הוא חי באמונה בחי עולמים".

ועל ידי השמחה זוכים לתורה ולכל ההשפעות הטובות, כמו שעדיין מהדהדות באזנינו זעקתו שפרצה מלבו הטהורה של הרבי ה'פני מנחם' זי"ע (נדפס בספרו לש"פ שנת תשנ"ג מאמר ז' ד"ה והמה) שהזכיר דברי הנביא בישעיה (סג, י) "והמה מרו ועצבו את רוח קדשו, ויהפך להם לאויב הוא נלחם בם", ובפשטות הכוונה שישאל גרמו עצבות בשמים, אך הרבי הסביר, דקאי על ישראל, שע"י שהיה לנו עצבות גרמנו להפסיד רוח הקודש.

וכהמשך הכתובים שם "איה המעלם מים השם בקרבו את רוח קדשו", וזה כדברינו, שבקריעת ים סוף זכו לרוח הקודש ע"י השמחה.

והזכיר גם דברי הוזה"ק (תיקו"ז תיקון סט) "בקע מים דאורייתא קדמייהו", שבקי"ס נבקע ים התורה בפניהם, ולכל זה זכו על ידי השמחה והאמונה".

יעזור השי"ת שנוכח לאמונה מתוך שמחה ובטוב לבב, וממילא נוכח לכל ההשפעות הטובות.

בגליון שבוע הבא בע"ה בירור יסודות במצות אמונה ובי"ג עיקרי האמונה

רק אמרו חז"ל (חגיגה ה:) שאין עצבות לפני המקום, רק עוז וחדוה במקומו, ולכן לפני חטא עץ הדעת לא היה בחינת מיתה, כי השמחה מביאה חיות, כמוש"כ ה'שפת אמת' (פרשת ויחי שנת תרל"א ד"ה א"י) ששמחת הנפש מעוררת מקור החיים, וכיון שאדם הראשון היה דבוק בהקב"ה, מתוך שמחה וחדוה, על כן לא שלטה בו מיתה, אבל אחרי שנכשלו בחטא ונתרחקו מהקב"ה או אז נתקללו בעצבות, כמו שנאמר (בראשית ג, יז) "בעצבו תאכלנה", ועל כן שלטה בהם מיתה".

אמור מעתה, שעל ידי שירת הים מתוך שמחה ודביקות בהשי"ת זוכים לתחיית המתים, דהא לעתיד לבוא תתקיים הנבואה (ישעיה סא, י) "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי", וממילא תקיים הנבואה (ישעיה כה, ח) "בלע המות לנצח ומוחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים", נמצא דהא בהא תליא, השמחה מביאה חיות והעצבות להיפך, וא"כ כשהיו ישראל במדת השמחה בתכלית השלימות אז הזכירו להם תחיית המתים שלעתיד לבוא.

שמחה מביאה להשראת השכינה
הפליגו חז"ל בהשגות שהשיגו ישראל בקריעת ים סוף ואמרו (מכילתא שירה פרשה א) "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים", ומדוע באמת זכו להשגה זו דוקא בעת הזאת, רק אמרו (ברכות לד:) "כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח שהוא בעוה"ז אבל עוה"ב עין לא ראתה אלקים וזולתך", והנה הסביר המהר"ל (דרוש לשבת שובה ד"ה וכאשר) ההבדל בין עוה"ז לעוה"ב, דעולם הזה הוא עולם של מחסור, ותמיד חפץ האדם ומתאוה עוד ועוד, ואילו עולם הבא הוא "עולם שכולו טוב", מלך שהשלים שלו, בשלימות ובלא חסרון [ומוסיף מהר"ל, שתכלית האדם בעוה"ז להיות אינו חסר בדעתו רק שמח בשלו, ואז מקבל ניצוץ מן העליונים, אע"ג דאי אפשר שלא יהא חסר כלל, לכן כמה שאדם שלם יותר בעוה"ז ואינו מרגיש מחסור, והוא עשיר בדעתו, הרי הוא נעשה יותר "בן עולם הבא"], וכיון שבני ישראל על הים הגיעו לשלימות מדת השמחה [כי רק ע"י שאינו מרגיש חסרון יכול לבוא לידי שמחה], על כן השיגו רוח הקודש יותר מן הנביאים שלא נתנבאו על עוה"ב שלא השיגו מדריגת עוה"ב, שהרי להם היה בחינת חסרון".

אמונה מביאה שמחה
ולדידן יאמר, שאפשר להגיע לשמחה כזו ע"י אמונה, וכמו שנרמז בסמיכות הכתובים "ויאמינו בה' וגו' אז ישיר", כי היודע

² ומובן בזה מאי דכתיב בקללת אדם הראשון (בראשית ג, יט) "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ואינו מובן, דאם זה הגורם שימותו א"כ היו צריכים למות גם קודם החטא, שהרי תחילת בריאתו היתה מן העפר, אך הן הן הדברים, כי האדם נברא מד' יסודות, ומבאר התניא (פרק א) שאחרי החטא נתערבו מידות מגונות בד' יסודות אלו, וביסוד העפר נתעברה מדת העצבות ע"ש, והלא העצבות גורמת למיתה, ועל כן עכשיו "אל עפר תשוב", מפני שנבראו מעפר, ויש בו ממדת העצבות.

³ מפורסם הרוח הקודש ששרתה בביתו של הרבי מלובלין זי"ע, שבעיניו הפקוחות היה יכול לראות מסוף העולם ועד סופו, כפי שסיפר הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זי"ע שאביו של הגאון רבי שמואל הלר זצ"ל רבה של צפת היה מתלמידי הרבי מלובלין, פעם נסע מביתו שבצפת ללובלין ושהה שם זמן רב, וטרם קיבל אגרת שלומים מביתו, לכן נכנס אל הרבי ואמר לו שהוא דואג לשלום בני ביתו, נענה הרבי ואמר "זוגתך חזרה עכשיו מן השוק וקנתה כך וכך בצלים כך וכך מלפפונים, וגם בתך מכינה לעצמה כוס קפה", ולכן אין כאן מקום לדאגה כלל, והוסיף שמגלה לו כך, למען ידע שגם כשהוא בביתו הרי הוא יודע מעשיו.

ולפי הנתבאר מובן שזכה לכך ע"י מדת השמחה, כמו שאמר ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שהרבי מלובלין היה מלא הכנעה ושמחה. וכך העיד הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, שהיה דרכו לנסוע להסתופף בצל צדיקי דורו, אך תמיד נסע תחילה להרבי מלובלין, וכן אחרי שנסע אל צדיקים אחרים חזר וקיבל פני הרבי מלובלין, כי הוא משפיע מדת השמחה, ולכן צריך לפתוח בו ולסיים בו, מפני שהשמחה מחזיק הכל.

⁴ מסופר, שחסיד הפציר בהרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע שיכרכו בפרנסה, נענה הרבי ואמר, שהיה גונב ממון בשמים ומביא לו, אך מה יעשה שהעושר והכבוד מלפניו והקב"ה משגיח על זה תמיד, ולכן אי אפשר לגנוב ממקום משומר... והתכוון להגיד לו, שיאמין שהכל מהקב"ה, ועל כן אין לו ליעצב על מצבו.

⁵ ב'חנכות הבית' של ישיבת 'חידושי הרי"ם' אמר הרבי ה'לב שמחה' זי"ע, שצריך להיות חלוצ כח נחשון בן עמינדב, ולקפוץ לים התלמוד גם אם לא רואים את הדרך להצלחה.